

Denkgereedschap 2.0

EEN PRAKTISCHE MANIER VAN KRITISCH DENKEN

ALCEDO COENEN, SOLVENTA

- Paul Wouters (1950)
- Filosoof – Consultant – Spreker

Vorbehoud: de volgende slides geven een eigen interpretatie weer van Paul Wouter's boek.

De 8 gereedschappen

denkrichting	metafoor	bronnen
wezensdenken	hamer en beitel	Plato
transcendentiaal denken	de winkelhaak	Kant
dialectiek	de koevoet	Hegel
fenomenologische methode	de blote hand	Husserl
analytische methode	de decoupeerzaag	Wittgenstein
hermeneutiek	de schroefboormachine	Heidegger
deconstructie	de werkende mens	Derrida
pragmatisme	het atelier	Peirce

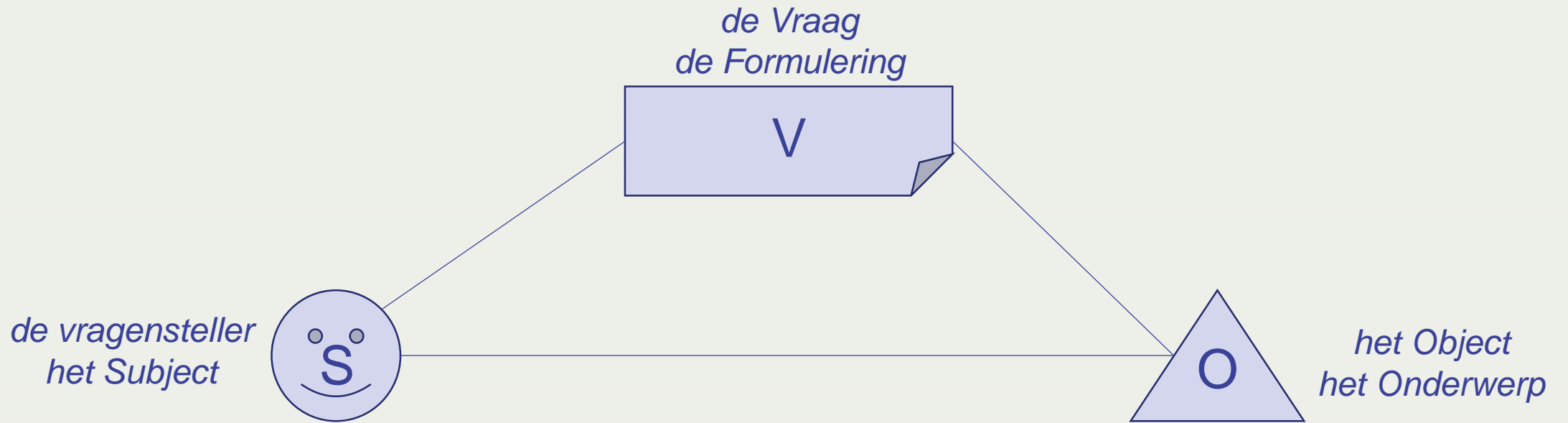

Waarom interessant?

- Voor alle soorten vraagstukken
- Beperkingen van bestaande methodieken
  - meestal analytisch van aard
- Andere denkgereedschappen kunnen je op andere gedachten brengen
  - onvermoede kansen
  - onvermoede oplossingen
  - onvermoede manier van kijken

Basispatroon

Wezensdenken

Kerngedachte

- het wezen zit verstopt achter het object
- een kwestie los je op door het wezen achter het object te zoeken

Aannames:

- het wezen is stabiel, objectief en normatief
- het wezen is het met verstand te doorgronden

Probleem benadering

- op zoek naar de essentie, het concept achter het object
1. inventariseer de verschijnselen, hoe het zich manifesteert
  2. zoek verschillen en overeenkomsten, zoek de generalisatie
  3. definieer de essentie, het generieke concept
  4. check: leidt dit tot meer begrip?

Voorbeelden uit de Informatie wereld

- Data-modellering
- Generalisatie / specialisatie in Object Oriented paradigma

Transcendentiaal* denken

Kerngedachte

- Het gaat om de manier waarop we dingen kunnen kennen.
- Een kwestie los je op door de denkpatronen achter de kwestie te zoeken.

Aannames:

- als men iets kent is er een ding dat gekend wordt
- iets waarnemen is iets maken

Probleem benadering

- op zoek naar de denkpatronen achter de vraag
1. bepaal vanuit welk perspectief het probleem gesteld is.
  2. zoek de vooronderstellingen
  3. analyseer de cruciale concepten (als reflectie)
  4. herformuleer de vraag

Informatie voorbeeld

- Architectuur-principes
- Motivatie-model Archimate

* *transcendentiaal* = *voorwaardenscheppend*

Dialectiek

Kerngedachte

- Alles is een punt op een dimensie waarvan je andere uitersten kunt opzoeken
- Een kwestie los je op door het in beweging te brengen

Aannames:

- het subject is in beweging
- het object is in beweging

Probleem benadering

- op zoek naar de dynamiek tussen object en subject
1. Breng het beeld in beweging, kies een dimensie
  2. Kies een uitgangspositie
  3. Zoek de antithese
  4. Zoek de synthese

Informatie voorbeeld

Fenomenologische methode

Kerngedachte

- Dingen zijn zoals ze zich manifesteren.
- Een kwestie los je op door te kijken naar hoe het zich voordoet, welke ervaringen het teweeg brengt.

Aannames:

- de mens heeft slechts het object dat voor het bewustzijn verschijnt ter beschikking, maar nooit 'het object zelf'

Probleem benadering

- op zoek naar de ervaringen.
1. reflectie: hoe beleef je de vraag
  2. bekijk het vanuit verschillende perspectieven
  3. ervaar het algemene in het bijzonder
  4. breng de belevingskwaliteit tot uitdrukking

Informatie voorbeeld

- De “perspectieven” van de architectuurbeschrijving (IEEE 1471)
- UX design
- Design Thinking

Analytische methode

Kerngedachte

- alles is taal en draait om betekenis
- een kwestie los je op door te zoeken naar de betekenis in de taalformulering van de kwestie

Aannames:

- de betekenis van een propositie ligt in haar verificatie
- er zijn verscheidene soorten taalgebruik naast elkaar, afhankelijk van de context, zoals er ook verscheidene spelen zijn.

Probleem benadering

- op zoek naar de betekenis en structuur van de formulering
1. situeer de vraag in een talig kader (*taalspel*), die betekenis geeft aan de vraag (conform de intentie van de vraag)
  2. in welke andere talige kaders kan de vraag ook gesteld worden.
  3. wat voor soort vraag is het, met welk doel is de vraag gesteld.
  4. aan welke eisen moet een antwoord voldoen

Informatie voorbeeld

- semantic modelling
- business rule management

Hermeneutiek (interpretatie-kunde)

Kerngedachte

- Er is niet één waarheid, één verhaal, er zijn er vele.

Aannames:

- Geen betekenis buiten het verhaal.

Probleem benadering

- op zoek naar de verhalen
1. verzamel de verhalen rondom de vraag
  2. welke verhalen spreken je aan en waarom
  3. wat is de strekking van de verhalen die je aanspreken
  4. wat is jouw verhaal

Informatie voorbeeld

Deconstructie

Kerngedachte

- De oplossing van een probleem ligt erin aan het probleem te werken, zodanig dat de vragensteller zelf verandert.
- een kwestie los je op door eraan te werken

Aannames:

- Problemen laten zich vaak niet oplossen in de termen waarin ze gesteld zijn
- Het subject verandert bij het zoeken naar de oplossing
- Oplossingen zijn niet generiek maar altijd tijd en ruimte gebonden

Probleem benadering

- op zoek naar het omverwerpen van de vraag
1. Neem de vraagstelling niet serieus
  2. sleutel creatief en kritisch aan de vraagstelling
    1. ontken vooronderstellingen
    2. citeer in vreemde contexten
    3. vergroot details uit
    4. zet de situatie op zijn kop (keer doel en middel om)
    5. draai de volgorde om
  3. welke herformulering van de vraag biedt uitzicht op nieuwe betekenis
  4. hoe dient deze aanpak je doel op dit moment

Informatie voorbeeld

Pragmatisme

Kerngedachte

- de beste manier van denken is die welke het beste werkt

Aannames:

- referentiekaders beperken onze kijk op problemen
- de analyse kan variëren naar gelang de omstandigheden
- evolutietheorie, selectieproces als uitgangspunt

Probleem benadering

- zoek de best werkende manier van oplossen
1. herformuleer de vraag als een vraag naar een optimaal ontwerp
  2. bedenk zoveel mogelijk alternatieve ontwerpen
  3. laat de ontwerpen met elkaar concurreren
  4. welk ontwerp heeft de grootste vitaliteit

Informatie voorbeeld

- business cases maken voor verschillende oplossingen
- prototypes maken

De 8 gereedschappen samengevat

denkrichting	kerngedachte	probleembenadering
wezensdenken	het wezen zit verstopt achter het object	op zoek naar de essentie
transcendentiaal denken	De denkpatronen van de waarnemer bepalen wat je waarneemt	op zoek naar de denkpatronen achter de vraag
 dialectiek	Alles is een punt op een dimensie waarvan je andere uitersten kunt opzoeken	op zoek naar de dynamiek tussen object en subject
fenomenologische methode	Dingen zijn zoals ze zich manifesteren	op zoek naar de ervaringen
analytische methode	alles is taal en draait om betekenis	op zoek naar de betekenis en structuur van de formulering
 hermeneutiek	Er is niet één waarheid, één verhaal, er zijn er vele.	op zoek naar de verhalen
 deconstructie	De oplossing van een probleem ligt erin aan het probleem te werken, zodanig dat de vragensteller zelf verandert.	op zoek naar het omverwerpen van de vraag
pragmatisme	de beste manier van denken is die welke het beste werkt	zoek de best werkende manier van oplossen